

Inventering av kråka 2005

Jan Sondell

De häckande kråkorna har inventerats i Kvismaren sedan 1964, på senare år dock med flera års mellanrum. År 2005 arbetade två personer från Polen på stationen hela våren, vilket gav oss möjlighet att åter inventera kråkorna i Kvismaren, senast det begav sig var år 2000. År 2005 var dock inte helt idealiskt valt eftersom stora naturvårdsarbeten, som störde kråkornas bosättning, hade pågått under 2004 och i början av 2005. Totalt 35 aktiva par noterades, en siffra som under ett normalår troligen varit något högre.

Bakgrund och syfte

Att ha kännedom om kråkans numerär är mycket värdefullt i ett område som Kvismaren, där många olika slag av populationsekologiska fågelstudier genomförs. Kråkan är som bekant en mycket viktig medlem av fågelsamhället genom sitt breda utnyttjande av olika animaliska och vegetabiliska födokällor och sin allmänna förekomst. Kråkas predation kan påverka vissa andra fågelarters reproduktion och populationsutveckling.

I början av 1960-talet var miljön påverkad av olika biocider, varav kvicksilverbaserade betmedel för utsädet orsakade de flesta förgiftningarna. Den primära anledningen till att en inventering av kråka startade i Kvismaren var misstanken att kråkpopulationens storlek var påverkad av kvicksilverförgiftningar. Kråkan kunde alltså fungera som indikatorart på hur biociderna påverkade fågelsamhället.

Metodik och material

Inventeringsområdet omkring Östra och Västra Kvismaren är ca 5 000 ha (figur 1) och består i huvudsak av öppna flacka jordbruksmarker. Sjöområdena upptar ca 700 ha och ca 200 ha är träd täckt mark, resten är alltså åkermark. Kråkan föredrar att lägga boet i enstaka träd eller smärre trädgrupper, sällan i större sammanhängande bestånd. Boet är därför relativt lätt att finna, om man genomför inventeringen före lövsprickningen i månads-skiftet april–maj.

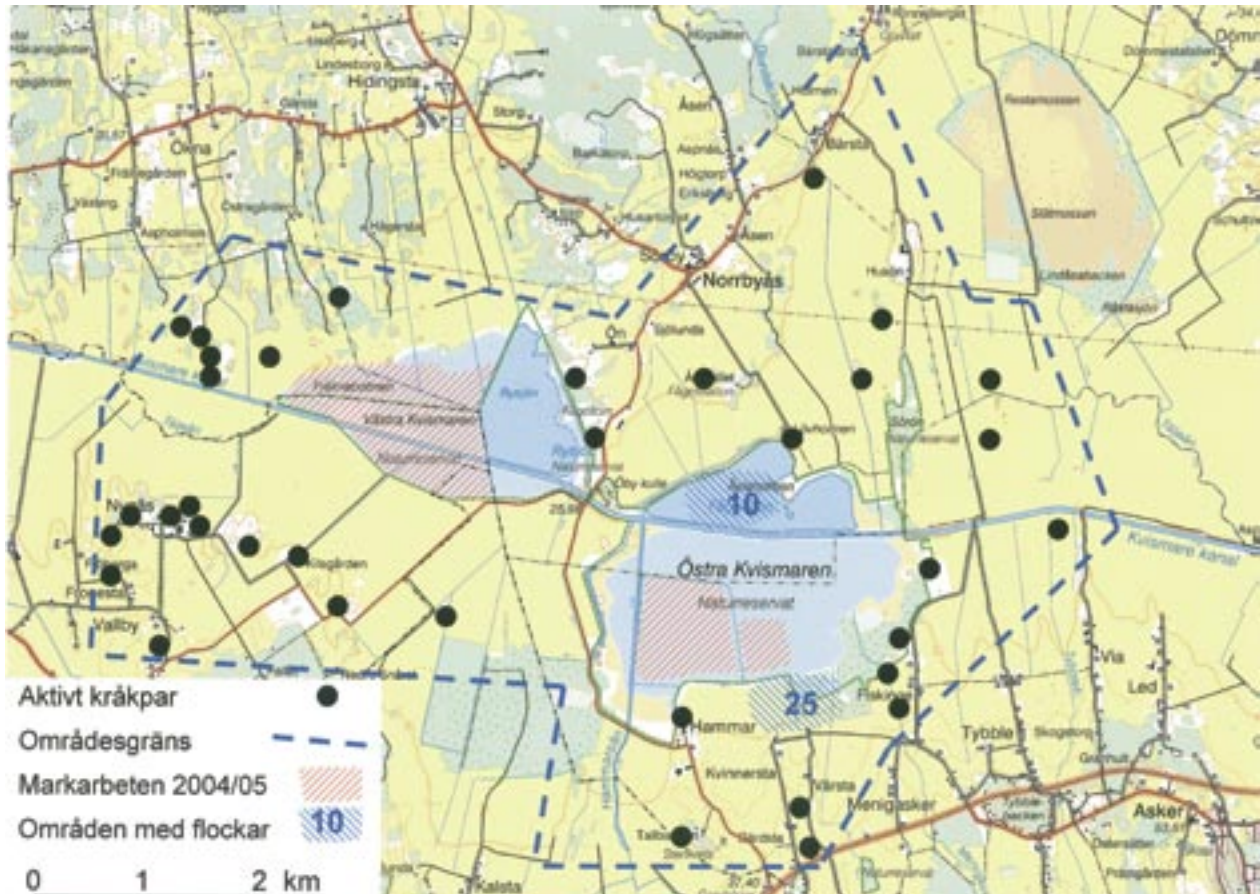
Kråkinventeringarna krävde fram till slutet av 1980-talet en ganska stor arbetsinsats, främst

av klättringskunniga personer, då boinspektion var ett krav. Därefter har metodiken fått anpassats till att träden i genomsnitt blivit större och inventerarna mindre klättringskunniga. Vid boletningen finns kartmaterialet från tidigare inventeringar tillgängligt. När ett kråkbo lokaliserats gäller det att ta ställning till om boet är ”aktivt”, det vill säga nybyggt under våren eller från ett tidigare år. Säkrast är givetvis att klättra upp för en besiktning, något som alltså inte alltid varit så lätt, trots hjälpmedel i form av klätterskor och specialstegar. I de fall bon kunnat inspekteras har ägg och ungar räknats, ägg mätts och vägts samt ungarna vägts och ringmärkts och deras ålder ibland också uppskattats.

När trädet varit svårklättrat har inventeraren istället gjort en markobservation och då noterat indirekta aktivitetskriterier: 1) kråka ruvar då boet upptäcks, 2) kråka eller kråkor varnar och eller vistas i närheten eller 3) färskt brott på grenar indikerar nybyggt bo.

Tidigare inventeringar

Inventering av det häckande beståndet av kråka har genomförts i Kvismaren ända sedan 1964. Perioden fram till 1985 skedde undersökningen varje år. Efter 1985 har fullständiga inventeringar genomförts åren 1988–1989, 1994, 2000 och nu senast 2005. Även åren 1992 och 1993 gjordes kråkinventeringar, men dessa har bedömts som ofullständiga. Äldre inventeringsresultat från Kvismaren har tidigare presenteras av Pettersson (1989) och Sondell (1976, 2001).

Figur 1. Karta över inventeringsområdet omkring Östra och Västra Kvismaren.

Inventeringsförutsättningar 2005

Då kråkan inte inventerats sedan 2000 ansågs det lämpligt att genomföra en inventering 2005. Inför fältsäsongen 2005 kunde två ornitologer från Polen, Arek Gorczewski och Wojtek Grzesiak kontrakteras. Mindre lyckat var att stora naturvårdsarbeten genomförts i Västra Kvismaren under 2004 (figur 1) och fortfarande pågick i Östra och Västra Kvismaren vårvintern 2005. Dessa röjningsarbeten berörde 5–10 trädgrupper och dungar där kråka häckat tidigare år.

Då kråkorna ofta etablerar revir redan i januari – februari måste vissa häckningar ha påverkats så att reviren flyttats eller häckningen ställts in. Å andra sidan var detta ett utmärkt tillfälle att undersöka om kråkan snabbt kan anpassa sig till de nya förutsättningar naturvårdsarbetena innebar.

Resultat

I figur 2 redovisas antalet häckande kråkpar i Kvismaren 1964–2005. Som framgår av diagrammet har efter 1988 bona delats upp på ”markobservation” och ”observation i trädet” av aktiva par.

Totalt registrerades 36 aktiva bon, varav ett sannolikt var en omlagd kull. Av de övriga 35 aktiva bona kunde 24 inspekteras uppe i trädet. Områdena där naturvårdsarbeten pågått och angränsande träddungar saknade helt kråkbön (figur 1), medan bona låg relativt tätt i omgivande träddungar.

Bon hittades under 2005 i följande trädslag: asp 9 bon, björk 8, tall 6, ek 4, al 3, lind 1 och lönn 1. Medelhöjden på träden uppskattades av inventerarna till 16,5 m. Boet låg i regel på två tredjedelar av höjden till toppen, alltså på ca 10 m. Trädens brösthöjdsdiameter uppskattades i genomsnitt till 37 cm. Summa 26 bon låg i

Små kråkungar i boet. Foto: Wojtek Grzesiak.

enstaka träd eller i en liten trädunge medan 10 bon låg i skog och då nästan alltid i kanten mot öppen mark. Totalt ringmärktes 30 ungar i de bon som var åtkomliga.

I inventeringsområdet har registrerats två kråkflockar (figur 1) på ca 10 respektive ca 25 individer. Den mindre har uppehållit sig i Östra Kvismaren norr om kanalen och den större öster om Hammars gård. (Jämför kärnhökbonas placering på sidan 7.)

Diskussion

Inventeringsresultaten åren 1964–1967 (figur 2) visar att bara ca 10 par kråka fanns inom området. Det giftiga alkylkvicksilvret förbjöds som betmedel för stråsåden 1966 och redan 1968 fördubblades kråkstammen. Ytterligare uppgång skedde stegvis åren 1969–1972. Därefter har stammen legat kvar på nivån 40 par med en spridning på ca ± 10 par. En del av variationen i figuren kan bero på olika inventeringsnoggrannhet under åren.

Inventeringen 2005 måste betraktas som väl genomförd. Resultatet blev 35 par. Detta ligger inom ett normalt intervall enligt ovan, särskilt med tanke på den störning naturvårdsarbetena 2004–2005 innebar. Arealerna där sådana arbeten har skett och de närmaste områdena intill saknar helt kråkböna medan böna ligger tätare en normalt i omgivningarna. Troligen skulle ytterligare några par gått till häckning om sjöområdena varit lika ostörda som tidigare (jfr t ex kartan i Sondell 1976). Omgrupperingen

av böna visar att kråkan relativt flexibelt kan anpassa sig till nya förutsättningar.

Mycket talar för att det är internpredationen, dvs den påverkan kråkorna själva utövar på varandras böna, som bestämmer kråkstammens storlek i ett häckningsområde (Yom-Tov 1974). Sämre näringstillgång innebär i princip att kråkorna måste ägna mer tid åt födosök och mindre tid åt boförsvar. Det gör att predationen kan öka och reproduktionen blir sämre.

Det finns alltid en andel av populationen som inte häckar, de s k flockkråkorna, som utgörs av främst yngre, men också äldre och fåglar med någon skada. Totalt noterade inventerarna ca 35 flockkråkor i Östra Kvismaren. Yngre flockfåglar, som ofta redan är i par är alltid beredda att ta över revir. Därför kommer antalet par i ett område vid dålig reproduktion inte automatiskt att minska, utan i så fall sker detta först med några års fördröjning. Den häckande kråkpopulationen råkar därför sällan ut för stora svängningar i numerären, något som bekräftas av inventeringarna i Kvismaren efter 1972.

Slutsatser

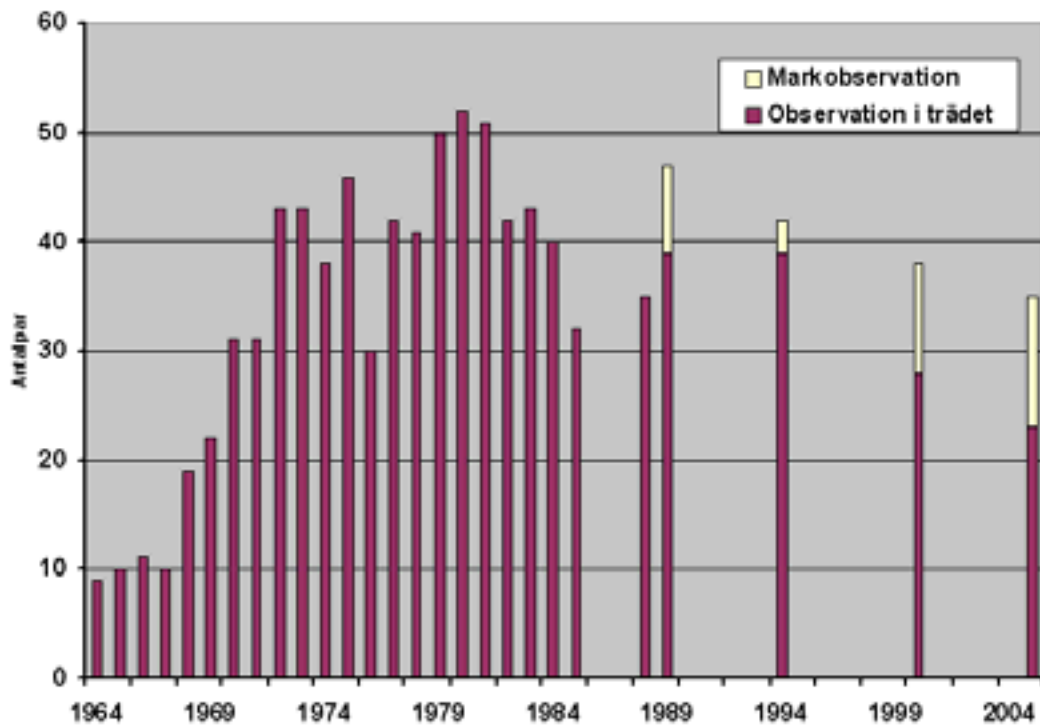
Slutsatsen från tidigare inventeringar att kråkpopulationen vid Kvismaren är stabil och ligger på storleksordningen 40 par gäller fortfarande. Inventeringen 2005 gav visserligen bara 35 par, en siffra som dock troligen påverkades negativt av de omfattande naturvårdsarbeten, som genomfördes i Västra och delvis i Östra Kvismaren 2004–2005.

Referenser

- Pettersson, Å. 1989. Inventering av kråkor i Kvismareområdet 1988. Fåglar i Kvismaren 4:(2)35–39.
- Sondell, J. 1976. Populationsutveckling hos kråka *Corvus corone cornix* i Kvismaren, Närke, 1964–1973. Vår Fågelvärld 35:113–121.
- Sondell, J. 2001. Inventering av kråka i Kvismaren. Fåglar i Kvismaren 16:25–29.
- Yom-Tov, Y. 1974. The effects of food and predation on breeding density and success, clutch size and laying date of the crow (*Corvus corone* L.) Journ. Anim. Ecol., 43:479–496.

Ungefär trettiotvå par kråkor finns i Kvismaren. Foto: Bo Nielsen.

Figur 2. Antal par av kråka i Kvismaren 1964–2005. Efter 1988 särskiljs par som genom "observation i trädet" konstaterat att boet varit aktivt (ägg eller ungar noterade) eller bedömts aktivt genom "markobservation".